

Klimatrörelsens checklista för den klimatpolitiska handlingsplanen

Sju av åtta riksdagspartier har antagit ett mål om att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, där utsläppen i Sverige ska minska med minst 85 procent jämfört med 1990 och övriga 15 procent får ske med så kallade kompletterande åtgärder. Efter 2045 ska negativa utsläpp uppnås. Det är ett högt uppsatt mål, *men det är inte tillräckligt för att Sverige ska leva upp till sin del av Parisavtalet, som anger att rika länder ska gå före*¹.

Framstående forskare menar att Sverige, som ett rikt land med stora möjligheter att faktiskt ställa om, måste nå nettonollutsläpp redan 2030. Samtidigt är redan det nuvarande målet i fara, om inte takten i omställningen skruvas upp.

Den totala kolbudgeten - det globala utsläppsutrymme vi har kvar för att kunna begränsa den globala medeltemperaturökningen till 1,5 grad - är mycket liten, 570 miljarder ton CO2 för en 66 % chans att klara målet². Om vi inte agerar kraftfullt nu gör det att vi riskerar nå 1,5 grader redan år 2030, alltså om bara tre mandatperioder. Detta måste vara utgångspunkten för Sveriges klimatpolitik. Att formulera Sveriges klimatmål utifrån en koldioxidbudget skapar tydlighet gentemot omvärlden såväl som mot medborgarna och visar att Sverige tar ansvar för sin samlade klimatpåverkan och ger ett rättvist bidrag till Parisavtalet.

Sveriges klimatpolitik spelar roll. Dels för att vi per capita fortfarande har höga utsläpp³ och för att vi har ett historiskt ansvar för de utsläpp vi orsakat fram tills nu. Men också för att vi har allt att vinna på att agera föregångsland. Genom att ta fram och testa de lösningar som resten av världen behöver för sin omställning kan vi bidra till minskade utsläpp i andra länder. Att till exempel ge långsiktigt stöd till vår industri att ställa om till utsläppsfri produktion visar att vi är beredda att ta ledarskap även om det kostar, samtidigt som det kommer leda till ökad innovation, jobb och exportmöjligheter i framtiden. En nationell omställning är därför en långsiktig konkurrensfördel.

Enligt det överenskomna klimatpolitiska ramverket ska utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium vara minst 85 procent lägre år 2045 än utsläppen år 1990. Men samtidigt som vi minskar utsläppen på hemmaplan måste vi agera inom EU och internationellt för att få till stånd gemensamma spelregler som ser till att utsläppen kan minska globalt. Det ena får inte utesluta det andra.

De klimatpolitiska förslag som ingår i januariöverenskommelsen och som nu har majoritetsstöd i riksdagen är bra och borde genomföras. Men de räcker inte. *Business as usual är inte ett alternativ*. Vi förväntar oss rejäla krafttag när regeringen nu enligt klimatlagen ska ta fram Sveriges första klimatpolitiska handlingsplan. Vi förväntar oss att handlingsplanen i stort levererar på nedanstående fem områden.

¹ Artikel 4, §4 i Parisavtalet

https://unfccc.int/files/meetings/paris_nov_2015/application/pdf/paris_agreement_english_.pdf

² Enligt IPCCs specialrapport om 1.5 grader http://report.ipcc.ch/sr15/pdf/sr15_spm_final.pdf Dock beror detta på vilken definition som används. Budgeten kan vara mindre än så, bara 420 miljarder ton CO2 för samma sannolikhet att nå målet.

³ Om de konsumtionsbaserade utsläppen räknas in

1. En plan för att målen ska kunna nås

För att nå minst 85 procent i utsläppsminskningar till 2045 jämfört med 1990, vilket sju av riksdagens partier står bakom, måste utsläppen minska med minst 6 procent per år. Nu minskar de ungefär 1,5 procent per år. I WWFs/Föräldravrålets och Naturskyddsföreningens enkäter inför valet lovade samtliga partier utom Sverigedemokraterna att ta fram planer som kan leverera en minskning av utsläppen med minst 20 procent över mandatperioden eller minst 6 procent per år. För att vi ska komma upp i den takten behövs rejäla krafttag.

a) Alla sektorer måste bidra.

För att nå det klimatpolitiska ramverkets klimatmål måste alla sektorer bidra och nå nära nollutsläpp senast 2045⁴. Regeringens klimatplan måste därför:

- ✓ Fastslå en plan för att helt fasa ut fossila bränslen i Sverige.
- ✓ Innefatta en plan för hur varje sektor ska kunna nå nära nollutsläpp och vad regeringen planerar att utföra under mandatperioden för att nå dit.
- ✓ Genomsyra alla politiska nivåer och ge ett fortsatt stöd till det lokala och regionala klimatarbetet.

b) Gör mer av det som fungerar

Eftersom utsläppen inte går ner i den takt som behövs måste vi, samtidigt som vi inför nya styrmedel och regleringar, lära oss av historien och göra mer av det som fungerar:

- ✓ En fortsatt höjning av koldioxidskatten behövs, till exempel inom ramen för en grön skatteväxling, så att skatten styr mot den årliga utsläppsminskning som krävs.
- ✓ Ytterligare styrmedel behövs för att främja förnybar energi och minskad energianvändning, exempelvis genom att skatterna på energi höjs enligt samma princip som koldioxidskatten.
- ✓ Fortsatta styrmedel för att främja innovation och ge stöd till omställning i näringsliv och offentlig sektor, i synnerhet när det gäller utsläpp som kräver ny teknik för att kunna minskas.

c) Principen att förorenaren ska betala måste gälla alla branscher

- ✓ En snabb utfasning av merparten av de klimatskadliga subventioner som Sverige har rådighet över måste garanteras. Det bör dessutom fastslås att Sverige kommer jobba aktivt för att alla fossila subventioner inom EU fasas ut så skyndsamt som möjligt. EU har åtagit sig att fasa ut dessa subventioner till 2020⁵, men arbetet går för långsamt⁶.
- ✓ Alla resterande nedsättningar av koldioxidskatten ska fasas ut och alla verksamheter som orsakar klimatpåverkan bör beskattas så fort som möjligt.
- ✓ Transportsektorn behöver en rad reformer genom ett samlat transportpaket. Paketet bör bl.a. innehålla reformer så att flyget betalar sina klimatkostnader samt styrmedel för att minska trafikarbetet, effektivisera transportererna och flytta person- och godstransporter från väg till järnväg.
- ✓ Inför styrmedel och åtgärder som styr mot en mer hållbar livsmedelskonsumtion.

⁴ Observera skillnaden på "netto noll" som i själva målet, och "nära noll" här: vi menar att för att nå målet om netto noll för hela ekonomin så måste det finnas en plan för hur alla sektorer ska kunna minska sina utsläpp till så nära noll som möjligt.

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D1386&from=EN>

⁶ <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/resource-documents/11764.pdf>

d) Beteendeförändringar behövs

Utsläppen av koldioxid är tätt kopplade till konsumtion. Regeringens plan måste därför:

- ✓ Presentera förslag för att öka medvetenheten i samhället kring klimatpåverkan från vår livsstil och ge incitament till beteendeförändringar.
- ✓ Inkludera en genomgående strategi med en mix av styrmedel för att övergå till en kollaborativ och cirkulär ekonomi.

2. En plan för att skärpa målen över tid

För att Sverige ska bidra till att kunna begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader och samtidigt leva upp till det som Parisavtalet kräver behöver utsläppen nå nära noll redan år 2030. Det skulle kräva en årlig minskning på cirka 10 procent. Regeringens klimatpolitiska handlingsplan bör därför:

- ✓ Klargöra att nuvarande mål inte är tillräckliga för att leva upp till de globala klimatmålen och därför ska skärpas över tid.
- ✓ Ge det klimatpolitiska rådet ett utökat mandat att – utöver att granska uppfyllelse mot de nuvarande målen – också ge förslag på hur Sverige kan nå nettonollutsläpp tidigare än 2045 och samtidigt föreslå en utsläppsbana som innebär att de ackumulerade utsläppen begränsas.
- ✓ Ett mål om att nå nettonollutsläpp 2030 behöver så antas snarast möjligt.

3. En plan för Sveriges *samtliga* utsläpp

Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp är per person bland de högsta i världen. Dessutom genererar de investeringar som Sverige gör, både i Sverige och utomlands, stora mängder utsläpp. För att regeringens klimathandlingsplan ska vara trovärdig måste den ta ansvar för Sveriges alla utsläpp och därför:

- ✓ Sätta ett kompletterande mål för de konsumtionsbaserade utsläppen. Det långsiktiga målet måste vara att också dessa utsläpp ska vara nära noll senast 2045, och helst redan 2040. En tydlig handlingsplan med förslag på konkreta styrmedel, för hur den årliga minskningen av dessa utsläpp ska gå till behövs.
- ✓ Ge tydliga direktiv för att offentliga medel som investeras i Sverige eller utomlands inte får investeras i fossil verksamhet. Dessa medel inkluderar exempelvis AP-fonderna, exportkrediter och multi- och bilateralt bistånd.

4. En plan för hela ekonomin, inte bara klimatpolitiken

För att vi ska kunna nå klimatmålen räcker det inte att skjuta till mer pengar till miljö- och klimatrelaterade insatser. Det kräver också att beslut som tas inom andra politikområden inte motverkar klimatmålen. Regeringens klimatplan måste därför:

- ✓ Klimatsäkra hela budgeten genom att tydliggöra att investeringar som görs inom andra utgiftsområden inte får motverka klimatmålen. Detta innebär i praktiken stopp för till exempel utbyggnad av motorvägar, flygplatser och infrastruktur för utvinning, transport- och förbränning av fossila bränslen.
- ✓ Utforma en strategi för hur den svenska skogen ska bevaras och brukas för att stärkas som kolsänka och kollager samt definiera hur substitution av icke-förnybara material kan ske på

mest resurseffektivt sätt, samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras och stärks. En sådan strategi måste göra tydligt att upptag av koldioxid i skog och mark inte får utnyttjas för att kompensera för utsläpp utan ska bidra till negativa utsläpp.

- √ Integrera ett tydligt jämställdhetsperspektiv i klimatpolitiken och verka för att klimatåtgärder går hand i hand med att minska sociala och ekonomiska klyftor mellan grupper i samhället och mellan män och kvinnor.
- √ Åtgärder för att nå klimatmålen måste också vara förenliga med övriga miljömål och inte äventyra den biologiska mångfalden.

5. En plan för fortsatt agerande i EU och internationellt

Slutligen, för att vi ska kunna nå Parisavtalets övergripande mål behöver Sverige på flera sätt bidra till globala utsläppsminskningar och hjälpa andra länder att anpassa sig till de ytterligare klimatförändringar som kommer att äga rum. Regeringens klimatplan måste därför:

- √ Inkludera en plan för hur Sverige ska fortsätta driva på i EU för skarpare klimat och energimål, framför allt i syfte att kunna uppdatera det åtagande som EU lämnat in under Parisavtalet (så kallad NDC). Ska EU kunna få andra stora utsläppare att skärpa sina ambitioner måste unionen också göra det själv. Uppdateringen av EUs långsiktiga klimatstrategi till 2050 är en första möjlighet att höja ambitionen i linje med 1,5-gradersmålet.
- √ Bekräfta att Sverige kommer fortsätta vara pådrivande i FNs klimatförhandlingar för att det övergripande målet om att begränsa uppvärmningen till max 1,5 grader ska kunna nås och att länder höjer ambitionen och genomför sina åtaganden. Sverige måste samtidigt arbeta för att de fattigaste länderna erbjuds stöd till anpassning till konsekvenserna av klimatförändringar.
- √ Stärka fokus på klimatomställning och klimatanpassning i det bilaterala och multilaterala biståndet och klimatfinansieringen. Det är viktigt att regeringen bibehåller det starka stödet till FNs Gröna klimatfond och fortsätter arbetet inom Världsbanken och de multilaterala utvecklingsbankerna för att deras investeringar ska ske i linje med Parisavtalet.
- √ Klargöra att internationella klimatinvesteringar måste vara additionella till nationella utsläppsminskningar. I den mån internationella klimatinvesteringar används inom ramen för "kompletterande åtgärder" i Sverige ska de, tillsammans med ökade kolsänkor, generera negativa utsläpp.
- √ Peka på vikten av fortsatt engagemang i bilaterala och multilaterala samtal för att sprida politiska initiativ som kan leda till utsläppsminskningar i andra länder.

2019-03-15

Diakonia

Fores

Fältbiologerna

Föräldravrálet

Global Utmaning

Greenpeace Sverige

GULLIGA folkrörelsen

Jordens Vänner

Klimataktion

Klimatriksdagen

Latinamerikagrupperna

Medveten Konsumtion

Naturskyddsföreningen

Omställningsnätverket

Oxfam Sverige

PUSH Sverige

Svensk Mat och Miljöinformation

Vi Konsumenter

Världsnaturfonden, WWF

We Don't Have Time